

MÜZİK EĞİTİMİ YÖNETİMİ ve DEĞERLENDİRME İLİŞKİLERİ *

Prof. Dr. İlknur OKATAN

*1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze
Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi
SDÜ, 7-10 Nisan 2004, Isparta

Sunuş

Sayın Başkan ve Değerli İzleyicilerimiz,
Öncelikle bu çok değerli bilim ve sanat ortamını hazırlayan Süleyman Demirel Üniversitesi'nin başta Sayın Rektörü olmak üzere bütün yöneticilerine, öğretim üyelerine ve bütün emeği geçenlere huzurlarınızda teşekkürlerimi sunuyorum.

16 Mart 2004'te Öğretmen Okullarının 156. Kuruluş Yıldönümünü kutladıktan sonra, 1 Kasım 2004'te Musiki Muallim Mektebi'nin 80. kuruluş yıldönümünü kutlamaya hazırlanırken; ilköğretime ve öğretmen eğitime en az 156 yıldan beri, müzik öğretmeni eğitimine de 80 yıldan beri önem veren bir Ulus'un öğretmenleri ve öğrencileri olarak duyduğumuz onuru sizlerle paylaşıyorum ve hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Amaç

"1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumunda" "Müzik Eğitimi Yönetimi ve Değerlendirme İlişkileri" konusunda hazırlanan bu sunuşun amacı, 80 yıldan beri Müzik Öğretmeni yetiştiren Cumhuriyet kuşakları olarak, müzik sanatı ve eğitiminde gerçekleştirilmiş bir çok değerli uygulamaya rağmen, müzik eğitimi alanında, henüz çözümlenememiş sorunlardan birinin gündeme getirilmesi, öneminin vurgulanması ve bu problemin Müzik Eğitimi Yönetimi ve değerlendirme ilişkileri bakış açısı ile tartışmaya açılmasıdır.

Duyarlı müzik eğitimcilerimizi gerçekten üzen ve düşündüren bu sorun, Cumhuriyetimizin 81.Yılında hâlâ **kaliteli müzik eğitimi hizmetlerinin, yetkin müzik eğitimcileri tarafından, yurdumuzun her yöresindeki yurttaşlarımıza eğitimde eşitlik ilkesine uygun bir yaklaşımla sunulamamış olmasıdır.**

Giriş

Birey ve toplumların sağlıklı, mutlu, başarılı, ulusal ve evrensel boyutlarda barış ve güvenlik içinde yaşayabilmeleri için iyi bir eğitim almaları gerekmektedir.

Gardner 'in¹ Çok boyutlu zeka Kuramı'ndan anlaşıldığına göre, "Çağdaş eğitim" kavramı, eğitim alan bireyin bütün yeteneklerinin geliştirilmesini sağlama konusunda, eğitimcilere ve eğitim yöneticilerine çağdaş bir sorumluluk yüklemektedir.

Yeteneklerini kaliteli eğitim ortamlarında geliştirebilen bireylerin genellikle daha mutlu bir yaşam şansı elde etmiş oldukları, özellikle eğitimciler ve eğitim bilimciler tarafından çok iyi bilinmektedir.

16 Mart 1848'de açılan ilk Öğretmen Okulundan bu güne kadar geçen zaman içinde, öğretmen eğitimi ile ilgili çeşitli programlar ve yeniden yapılanma çalışmaları süregelmiştir. 1982'den itibaren **Öğretmen Eğitimi Programlarına** üniversite bünyesinde lisans düzeyinde yer verilmiş olması, Milli Eğitimimizin çağdaş bilimsel ve teknolojik gelişmelerle uyum içinde güçlenmesini sağlayabilmek üzere eğitim yöneticilerimizin planlamış oldukları en değerli ulusal eğitim etkinliğimizdir.

Planlanmış olan her etkinlik, onu gerçekleştirmekle görevli olan birey ya da kurumların uygulamaları sonunda başarı ya da başarısızlıkla tamamlanır.

Eğitim

Eğitimi, kuram ve uygulamaları ile bütünlük içeren disiplinlerarası bir **yöntem bilimi** olarak tanımlayabiliriz.

Temel Eğitimin asıl işlevi, bireylere ve toplumlara, ulusal ve evrensel boyutlarda sağlıklı, mutlu, başarılı, barış ve güvenlik içinde yaşayabilmeleri için bilmeleri gereken bilgileri ve yapmaları gereken davranışları kazandırmaktır.

¹, Demirel, Özcan. Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı.Pegem A Yayıncılık s. 108. 2002 Ankara.

Bilim ve sanat dünyamızda yeni alanların gelişmesine paralel olarak yeteneklerimizi en iyi şekilde kullanmamızı sağlamayı amaçlayan yeni yöntemler de yeni eğitim alanları olarak sistemdeki yerini almaktadır.

Müzik Eğitimi

Müzik Eğitimi, müzik sanatının ve eğitim bilimlerinin kuram ve uygulamaları ile bütünlük içeren, disiplinlerarası bir **yöntem bilimi** olarak tanımlayabiliriz.

Herkes müzikle ilgilenebilir. Müzik, birey ve toplumların kültürel formasyonlarının oluşmasında en etkili sanat dalıdır.

Kaliteli bir müzik eğitimi alabilme şansına sahip olan kimseler, buldukları ortamlarda duyulan kötü müziklerden rahatsız olurlar. Kötü müzikleri dinleyen, çalan ve söyleyenlerle, iyi müzik eğitimi almış olan bireyler ve toplumların arasındaki fark sadece budur. Bu nedenle bireylere ve dolayısı ile topluma, kaliteli bir temel müzik eğitim verilmelidir.

Güzel sanatlarda alınan eğitimler, insanın gerçek kimliğine sahip olabilmesini ve kendisini bütün boyutları ile tanıyabilmesini sağlayan etkinliklerdir.

Eğitim Yönetimi

Eğitim yönetimi, Yönetim bilimin ve eğitim bilimlerinin bir anabilim dalı durumundadır.² Eğitim yönetimi sadece mevcut eğitim kurumlarını yönetme süreci değil, belli gerekçelere dayanarak, belli amaçları gerçekleştirmek üzere eğitim kurumlarının nitelik ve niceliklerinin planlanmasıyla başlayan ve bu amaçları özümsemiş yöneticilerin göreve getirilmesiyle devam eden bir süreçtir.

Örneğin, devlet hizmetinde görev yapacak idarecilerin yetiştirilmesi amacıyla kurulan ve bugünkü adıyla Galatasaray Lisesi olarak tanınan okul, gençlerin sanat öğrenmesi için açılan Erkek ve Kız Sanat Okulları, köy gençlerinin okuyabilmesi ve kendi köylerinde öğretmenlik yapması amacıyla kurulan Köy Muallim Mektepleri toplumun din eğitimini doğru kaynaklardan alabilmesi için bilgili din adamlarının yetiştirilmesi amacıyla kurulan İmam Hatip okulları ve bunun gibi daha bir çok eğitim kurumu **Milli Eğitim Yöneticileri** tarafından özel gerekçelerle planlanmış eğitim kurumlarıdır.

Ulusal eğitim söz konusu olduğu zaman, bu özel gerekçeler, ulusal bütünlüğümüzü çağdaşlık doğrultusunda sürdürecektir nitelikte olmalıdır.

Nitekim 1924 yılında çıkarılan "Tevhid-i Tedrisat" yani Öğretimin Bütünleştirilmesi yasası da bu bilimsel gerçeğe dayalıdır (Bursalıoğlu, 2002 s.10).

1930'lu yıllarda, Başta Ulu önderimiz "Atatürk olmak üzere dönemin devlet adamları ve aydınları tarafından ülke nüfusunun önemli bir bölümünü cehaletten kurtarmak için önerilen fikirler doğrultusunda açılan ve 1935 yılında Milli Eğitim Bakanı olarak görev yapan Saffet Arıkan ve İlköğretim Genel Müdürlüğü görevine vekalet eden İsmail Hakkı Tonguç'un uyumlu çalışmaları ile hazırladıkları eğitim ortamında, **başarıyla sonuçlanan Köy Öğretmen Kursları'nın** ardından, 1937'de **Köy Öğretmen Okullarının** açılmış olması (Öztürk 1998, s. 66.) diğer bir örnektir.

Bu başarı aslında Anadolu'nun asırlardır eğitime hasret kalmış olan kır çiçeklerinin (köy çocuklarının) doğal başarısıydı.

O saygın eğitim yöneticileri de aslında bu kır çiçeklerine olan saygı ve sevgileri ile bu üstün başarıya ulaşmışlardı. Bu başarılı hizmetlerinin devamı olarak, "17 Nisan 1940 tarihli ve 3803 sayılı "Köy Enstitüleri Kanunu" ile Köy Öğretmen Okulları Köy Enstitülerine dönüştürülmüştü (Ayas, N. 1948).³

Cumhuriyet Döneminin Eğitim Yönetimi başarılı olmuştur.

Müzik Eğitimi Yönetimi ve Değerlendirme İlişkileri

Müzik Eğitimi Yönetimi, Eğitim Yönetimi uzmanlık alanının müzik eğitimi ile ilgili dalıdır.

Yönetim süreci, karar, planlama, örgütleme, iletişim, etki, koordinasyon ve değerlendirme olarak sıralanabilir.⁴

Değerlendirmenin amacı, uygulamanın başarı derecesini tarafsız olarak belirleyebilmektir (Bursalıoğlu, 2002,s.125).

Müzik eğitimi yönetiminde değerlendirme, müzik eğitiminde ve yönetiminde amaçlara ne ölçüde ulaşılabildiğini belirleme sürecidir.

Cumhuriyetimizin ilk yıllarındaki eğitim uygulamalarından, Ulu Önderimizin, Cumhuriyet dönemi ile birlikte bize kazandırmayı planladığı çağdaş kimliğin, bilinçsiz bir batı taklitçiliği ile değil,

² Çalık, Temel. Bakınız Küçükahmet, Leyla. (1997, s.278).

³ Öztürk C., 2002, s. 78.

⁴ Campbell-Gregg. Bakınız: Bursalıoğlu, (2002. s. 80)

doğal ve kültürel zenginliklerimizin hiçbir zerresine zarar vermeden, tek tek her bireyimizin bütün yeteneklerinin en yeni eğitim teknikleri ile işlenmesi sonunda ortaya çıkacak olan özgün ve saygın bir Türk Kimliği olduğunu anlıyoruz.

Cumhuriyetimizin ilk yıllarında ilköğretmen okullarının ders programlarında müzik derslerine önemli bir yer verilmişti, Köy Enstitülerinin 1943 Öğretim Programında da Müzik Dersi, Kültür Dersleri grubunda yer alıyordu.

1 Kasım 1924'te öğretim hayatına başlamış olan Musiki Muallim Mektebi de toplumumuzun müzik sanatı yönünde kaliteli eğitim alabilmesi için planlanmış olan çok değerli bir müzik eğitimi etkinliğidir.

Bu okul 1924-1925 öğretim yılında deneme niteliğinde eğitim verdikten sonra 1925-1926 öğretim yılından itibaren gerçek bir öğretmen yetiştiren kurum niteliğini kazanmıştır. Cumhuriyetimizin ilk yıllarındaki kurtuluş sevinci ve heyecanı ile, Yüce Milletimizin eğitim alma - öğrenim görme özlüklerinin yükselttiği başarıma isteği ve başarı gücü, Musiki Muallim Mektebi'nin de başarılı bir eğitim kurumu olmasını sağlamıştır.

Dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey, bu kurumun akademik, fiziki ve idari yönleri ile gelişebilmesi için çok değerli hizmetler sunmuştur.

Lise ve orta okullar için müzik öğretmeni yetiştirmek amacı ile kurulmuş olan okulun öğretim süresinin **ilkokul üzerine dört yıl olması ve bunun ilk üç yılının da uygulamaya ayrılmış olması, ayrıca bir de hazırlık sınıfının bulunması, daha sonra 1931'de bir yıl daha ilave edilerek altı yıla çıkarılması** dönemin Müzik Eğitimi Yöneticilerinin, Müzik Eğitimi Kurallarını ve İlkelerini çok iyi bilen, insana ve yeteneklere saygılı, gerçek birer müzik eğitimi yöneticisi olduklarını kanıtlamaktadır.

Musiki Muallim Mektebi mezunlarından yetenekli gençlerin Avrupa'ya gönderilerek uzman müzik eğitimcileri olarak yurda dönmelerinin planlanması ve bu planlamanın da başarı ile sonuçlanması, ilkeli ve uyumlu eğitim yönetiminin eğitim kurumlarını güçlendirdiğini ve ülke yararına çok değerli hizmetler sunduğunu kanıtlamaktadır.

Bu güzel gelişmelerden sonra, "okulun zamanla daha çok ve giderek yalnızca "sanatçı" yetiştirmeyi amaçlayan bir kuruma dönüştürülmesi üzerine müzik öğretmeni yetiştiren bölümü, 1937-1938 Öğretim yılında Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Terbiye Enstitüsü'nde açılan Müzik Şubesi'ne" aktarılmıştır (Uçan,1997. s. 181).

Bu kararın verilmesine neden olan **değerlendirme**, Ulusal Müzik Eğitimi Yönetimimizi temelinden etkilemiştir.

Sonuç

Müzik eğitimi yönetimi ve değerlendirme ilişkileri, planlanmış olan bütün etkinlikleri temelinden etkiler.

Ulusal müzik eğitimi yöneticilerinin, Ulusal ve evrensel müzik değerlerini tanıma, koruma, geliştirme ve bu değerlere haklı olarak sahip çıkma konusunda bilinçli olmaları gerekir.

Musiki Muallim Mektebini açan eğitim yöneticilerimiz, ulusal ve evrensel müzik değerlerini tanıma, koruma, geliştirme ve sahip çıkma konusunda bilinçli oldukları için, bizim de bilinçlenmemizi sağlamayı başarmışlardır.

Bu uygulamalar eğitim, bilim ve sanat disiplinlerinin ışıkları ile aydınlatılan bir ortamda gerçekleşmişti.

Müzik Öğretmeni Yetiştirmek üzere açılan Musiki Muallim Mektebi çok başarılı mezunlar verdiği sırada, bu okulun yalnızca sanatçı yetiştiren bir okul haline getirilerek, Müzik öğretmenliği bölümünün Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü'ne aktarılması, kuramsal olarak müzik öğretmenliği eğitimine değer verilmiş gibi görünse de, müzik öğretmeni adaylarının sanat ortamından uzaklaştırılmış olması onların gerektiği gibi yetiştirilmesine engel olmuştur.

Öte yandan, Gazi Eğitim Enstitüsü yönetimi bu olumsuzluğu gidermek üzere gereken en iyi sanat ortamını hazırlamış olsa bile, müzik öğretmenliği bölümüne öğrenci olabilmek için lise mezunu olmak gerektiğinden, adayların yaşları, **mesleki müzik eğitimine başlama yaşı olarak hiç de uygun bir yaş değildi.**

Bana göre, toplumumuzun müzik eğitimi sorunlarının ortaya çıkmasının ve çeşitli müzik öğretmenliği programı denemelerine rağmen, sorunların bir çoğunun hala çözülmemiş olmasının asıl nedeni, bu ve bunun gibi, müzik eğitiminin kuralları ve ilkeleri ile bağdaşmayan **müzik eğitimi yönetimi ve değerlendirme** uygulamalarıdır.

İyi niyetli olduklarından kuşku duymadığım o zamanki yöneticilerin bu hataya düşmelerinin nedeni, "**müzik eğitimi yönetimi**" eğitimini almamış olmalarıdır diye düşünebiliriz.

Sonuç olarak, 1937-1938 Eğitim-Öğretim Yılında Ulusal Müzik Kültürümüzü Temelinden Sarsan Bilinçsiz Uygulamanın verdiği zararlardan bir an önce kurtulmamız gerekmektedir.

Bunun için de **müzik eğitiminin kuralları ve ilkeleri** göz önünde bulundurularak hazırlanacak olan temel müzik eğitimi ve müzik öğretmeni eğitimi programlarına ihtiyacımız vardır.

Doğru program hazırlayabilmek için, doğru bilgileri özümsemiş olmak gerekir.

Bu nedenle, Müzik öğretmenliği eğitim programı hazırlamakla görevlendirilecek olan yöneticilerimizin, Eğitim Yönetimi, Yönetim Felsefesi, İnsan Kaynakları Yönetimi, Yetenek Yönetimi, Yönetim Psikolojisi, Yönetim Sosyolojisi, Zaman Yönetimi, Para Yönetimi, Duyarlılık Eğitimi, Toplam Kalite Yönetimi gibi son yıllarda çokça sözü edilen disiplinlerle ilgilenmeleri yeterli olamamıştır.

Artık bu bilgileri ulusal ve evrensel boyutları ile **özümsemiş** ve 1924-1925 yılındaki **“o ışıklı ortamı yaratanların yöntemi ile değerlendirecek olan”** müzik eğitimcilerine ve müzik eğitimi yöneticilerine ihtiyacımız vardır.

Öneriler

Ulusal müzik eğitimi söz konusu olduğu zaman önerilecek olan müzik öğretmenliği programının asıl amacı, toplumu müzik sanatı ve eğitimi alanındaki cehaletten, bilgisizlikten kurtarmaktır. Musiki Muallim Mektebi de bunun için açılmıştır. Ancak bu okulun giderek sadece sanatçı yetiştiren bir kuruma dönüştürülmesi, son derecede doğal bir sonuçtur. Çünkü:

- program, müzik öğretmenliği eğitimi programıdır,
- müzik bir sanat dalıdır,
- müzik eğitimine çok küçük yaşlarda başlanması gerekir,
- üstün yetenekli çocuklara küçük yaşlarda kaliteli müzik eğitimi verilirse, onların sanatçı olmaları en doğal sonuçtur.

Sanatın Öyküsü adlı eserinin giriş bölümünde “Sanat adında bir şey yoktur; **aslında yalnız sanatçılar vardır**” diyen Gombrich,, sanat ve sanatçı bütünlüğünü anlatırken, sanki Musiki Muallim Mektebi'nin sanatçı yetiştirme konusundaki başarısının doğallığını vurgulamaktadır (Gombrich, 1974, s.4).

Müzik öğretmenliği ve müzik sanatı arasında da aynı bütünlük vardır.

Gerçek müzik eğitimcileri ve yöneticileri, müzik sanatçılığı ve müzik sanatı arasındaki doğal bütünlüğün varlığını bilen, kabul eden, koruyan ve bu bütünlüğü eğitim ve yönetim bilimleri ile güçlendiren eğitimcilerdir.

Musiki Muallim Mektebi gibi bir eğitim kurumunun yapısı değiştirilmeden önce, bu kurumun başarıyı gücünün değerlendirmelerinin doğru bir şekilde yapılması ve onu başarıya götüren özelliklerinin korunmasına özen gösterilmesi gerekirdi. Örneğin, şu anda dünyada bilim ve sanatta çok gelişmiş olan ülkelerin eğitim müzik eğitimi uygulamalarında gördüğümüz gibi müzik öğretmenliği bölümünün programı öğretmenlik mesleği ile ilgili derslerle zenginleştirilebilir ve Ulusumuzu müzik alanında kısa zamanda kaliteli müzik sanatçılarına, müzik eğitimcilerine ve müzik eğitimi yöneticilerine kavuşturarak başarısını kanıtlamış olan aynı okulun yönetiminde, ülkemizin ihtiyacı olan çok iyi kaliteli müzik öğretmenlerini yetiştirmeye devam ederdi; böylece daha sonra yapılan ve hala yapılmakta olan binbir çeşit müzik öğretmeni modeli araştırmalarına gerek kalmazdı..!

Bu fırsat kaçırılmış gibi görünüyorsa da, 1938'den beri geçen müzik öğretmeni yetiştirme süreçlerinin sonunda kazandığımız deneyimleri, **yetkin müzik eğitimcilerimizin kaliteli müzik eğitimi hizmetlerini, yurdumuzun her köşesindeki yurttaşlarımıza eğitimde eşitlik ilkesine uygun olarak sunmalarını sağlayabilmek** için artık çok bilinçli olarak değerlendirebiliriz.

Çünkü müzik öğretmenliği bölümünü, Musiki muallim mektebinden ayıran **eğitim yöneticilerinin** böyle bir deneyimi yoktu.

Bu değerlendirme kapsamında;

Örneğin, İlköğretim okullarının üçüncü sınıfından sınavla öğrenci alarak sekizinci sınıfa kadar ilköğretimi kendi bünyesinde verdikten sonra orta öğretim olarak devam eden; ilköğretim onbir yıla çıkarıldığı taktirde onbirinci sınıfa kadar devam ederek eğitim fakülteleri, güzel sanatlar fakülteleri ve konservatuarlara öğrenci yetiştiren bir müzik eğitimi kurumunun açılmasını önerebiliriz.

Anadolu'nun yedi bölgesinde bu özellikleri taşıyan müzik okullarının açılması konusunda daha fazla gecikilmemelidir.

Halen açık bulunan ve genel liselerle neredeyse aynı bilimsel - sanatsal kaliteye sahip mezunlar vermeye devam eden Anadolu Öğretmen Liseleri ve Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin, yine bu kapsamda değerlendirilmesi, programlarının zenginleştirilerek akademik, fiziki ve idari altyapıları ile, müzik yeteneği geliştirme konusunda ülkemiz ve ulusumuz yararına daha iyi hizmetler sunabilecek okullar haline getirilmesi önerilebilir.

Bugün, müzik eğitiminin neden gerekli olduğunu ve topluma nasıl verileceğini bilen **deneyimli müzik eğitimi yöneticilerimizden** beklenen uygulama, 80 yıl sonra sahip olabildiğimiz bu deneyimi çok iyi **değerlendirerek**, çağdaş müzik eğitimi planlamacılığı anlayışıyla gereken yönetim ortamını hazırlamalarıdır.

KAYNAKÇA

1. Bursalıoğlu, Z.(2002), "Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış", Pegem A Yayıncılık, Ankara.
2. Öztürk, C.(1998), "Türkiye 'de Dünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar", Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, İstanbul.
3. Küçükahmet, L.(1997), "Eğitimbilime Giriş", Gazi Kitabevi Yayıncılık LTD ŞTİ 1997.
4. Uçan, Ali.(1997) "Müzik Eğitimi Temel Kavramlar- İlkeler-Yaklaşımlar". Müzik Ansiklopedisi Yayınları. Ankara.
5. Gombrich,E.H. (1974) Sanatın Öyküsü, (Çeviren: Bedrettin Cömert). Remzi Kitabevi Yayınları. Ankara.